

Στα μυστικά του DNA: Ριζοσπαστική λύση του Μακεδονικού ονόματος

Ελένη Αμπατζή¹

Οκτώβριος 2018

Περίληψη

Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας από δεκαετίες αντιτίθενται στην χρήση του όρου «Μακεδονία» από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Κύριο επιχείρημα είναι πως οι κάτοικοι είναι Σλάβοι που μετοίκησαν στην περιοχή κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα, και συνεπώς δεν έχουν σχέση με τους αρχαίους Μακεδόνες, που ήταν Έλληνες και μιλούσαν δωρική διάλεκτο. Αλλά η θέση αυτή λαμβάνει υπόψη μόνο τους άνδρες. Σύγχρονες έρευνες αρχαίου DNA² δείχνουν πως οι ινδοευρωπαίοι που μετοίκησαν στην Ευρώπη πριν 5000 περίπου χρόνια ήταν κυρίως άνδρες, που τεκνοποίησαν με γυναίκες παλαιότερων πληθυσμών. Κατά τους αρχαίους συγγραφείς, στην Παιονία κατοικούσαν Παίονες, Ιλλυριοί και Θράκες με τους οποίους οι Έλληνες είχαν συνήθως αρμονική συμβίωση και γάμους. Σε σημαντικό βαθμό οι Σλάβοι ήταν μεταγενέστεροι ινδοευρωπαίοι άνδρες οι οποίοι επίσης παντρεύτηκαν εντόπιες γυναίκες. Έτσι μπορεί να ειπωθεί γενικά πως η συγγένεια των Ελλήνων με τους κατοίκους του ΠΓΔΜ είναι στενότερη από την μητρική μεριά.

Έτσι παρά τις διαμάχες του 20^{ου} αιώνα, οι Έλληνες και οι κάτοικοι του ΠΓΔΜ φαίνεται να έχουν κοινούς προγόνους και κοινή ιστορία από τη νεολιθική εποχή. Οι έρευνες δείχνουν πως τα άτομα του 3^{ου} αιώνα π.Χ. από τα οποία καταγόμαστε απαριθμούν πολλές χιλιάδες, και λόγω του χαμηλού πληθυσμού της γης τότε, όλοι περίπου οι σημερινοί ευρωπαίοι έχουν κοινούς προγόνους. Τα δε γεωγραφικά όρια του χώρου που ονομάστηκε Μακεδονία ανά τους αιώνες άλλαξαν πολλές φορές, και δεν υπάρχει λόγος εμμονής στα όρια του 4^{ου} π.Χ. αιώνα.

Οι αρχαιολογικές και βιολογικές έρευνες θέτουν την καταγωγή των Μακεδόνων σε τελείως διαφορετικές βάσεις. Αυτές μπορούν να οδηγήσουν στη συμφιλίωση. Η επιστήμη βοηθάει να αναθεωρηθούν τα εθνοκεντρικά επιχειρήματα ώστε και οι δύο χώρες να ανταπεξέλθουν μαζί στις μέλλουσες δυσκολίες.

---

¹ Η Ελένη Αμπατζή είναι πολύγλωσση γνωσιακή ψυχολόγος από τη Θεσσαλονίκη. Διδάσκει στο University of Texas at Arlington (USA) και παρακολουθεί καθημερινά τις διεθνείς επιστημονικές έρευνες. Η συγγραφέας ευχαριστεί τον ιστορικό Νίκο Ταχινοζλή για την επιστημονική του συμπαράσταση.

² DNA είναι το deoxyribonucleic acid.

Διαμάχη σχετικά με τον όρο «Μακεδονία»

Κατά το 1993 έγινε μια διαδήλωση και πορεία προς το κτήριο των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη. Λεωφορεία έφεραν διαδηλωτές από την Washington και άλλα κοντινά μέρη. Με σημαίες ελληνικές και πλακάτ διαδήλωναν πως η Μακεδονία είναι ελληνική. Οι περαστικοί δεν καταλάβαιναν το ζήτημα. Είχε κάποια χώρα εδαφικές απαιτήσεις, ή σκόπευε η Ελλάδα να επιτεθεί σε άλλη χώρα; Η απάντηση είναι ασυνήθιστη με τα διεθνή δεδομένα. Οι διαδηλωτές αντιδρούσαν στη χρήση του ονόματος «Μακεδονία» από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ("ΠΓΔΜ"). Πολλοί Έλληνες ενοχλούνται από την χρήση του ονόματος και θεωρούν πως η χώρα αυτή πρέπει να ονομάζεται διαφορετικά. Θεωρούν πως οι κάτοικοι ιδιοποιήθηκαν σύμβολα που ανήκουν στον ελληνικό πολιτισμό, πράγμα ανάρμοστο επειδή είναι Σλάβοι και μιλούν μια βουλγαρική διάλεκτο, που την ονομάζουν μακεδονική. Επίσης διαδίδονται συχνά και φήμες πως η κυβέρνηση του ΠΓΔΜ στοχεύει να καταλάβει και την ελληνική Μακεδονία.

Η διαμάχη χρονολογείται τουλάχιστον από το 1946, όταν ο χώρος αυτός ήταν μέρος της Γιουγκοσλαβίας υπό την ηγεσία του στρατάρχη Τίτο. Τότε ονομάστηκε Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Μετά την διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας η χώρα έγινε ανεξάρτητη και προσωρινά ονομάστηκε Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM).³ Η Ελλάδα το 1992 αποφάσισε να μην αναγνωρίσει όνομα που να περιέχει τη λέξη «Μακεδονία» και η πολιτική της προς το ΠΓΔΜ διαμορφώθηκε με βάση σε αυτή την άποψη. Έτσι η Ελλάδα εμπόδισε την είσοδο του ΠΓΔΜ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο NATO. Η πολιτική αυτή είχε το αντίθετο αποτέλεσμα ως προς την χρήση του ονόματος. Αντί για τα αρχικά FYROM η χώρα αποκαλείται απλώς «Μακεδονία» από τους διεθνείς οργανισμούς. Έτσι de facto το FYROM είναι η Μακεδονία, ενώ η ελληνική Μακεδονία είναι απλώς περιφέρεια γειτονικού κράτους.

Μετά από δεκαετίες διενέξεων υπογράφηκε το 2018 η συνθήκη των Πρεσπών και το κοινοβούλιο της ΠΓΔΜ αποφάσισε η χώρα να ονομαστεί επίσημα Βόρεια Μακεδονία. Η συμφωνία άνοιξε θεωρητικά το δρόμο ένταξης της ΠΓΔΜ στο NATO και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όμως ενέτεινε την προσοχή της Ρωσίας στα νότια Βαλκάνια. Η στρατηγική της στοχεύει στην δημιουργία φιλικών πολιτικών καθεστώτων και στην απομάκρυνση της ΠΓΔΜ από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Διάφορες ιστοσελίδες και social media έχουν εξαπολύσει ψεύτικες ή διαστρεβλωμένες ειδήσεις που αποσκοπούν στην δημιουργία έντασης μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ. Η παραγωγή ψεύτικων ειδήσεων έχει πάρει αποδειχτεί πολλές φορές,⁴ όμως οι πολίτες εύκολα πιστεύουν αυτά που διαβάζουν και εξαγριώνονται εναντίον της άλλης μεριάς.

---

³ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπετε ιστοσελίδες και ντοκουμέντα όπως wikipedia.org/wiki/Macedonia_naming_dispute (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

⁴ www.theguardian.com/world/2017/jun/04/russia-actively-stoking-discord-in-macedonia-since-2008-intel-files-say-leak-kremlin-balkan-nato-west-influence (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

<https://www.nytimes.com/2018/10/09/us/politics/russia-macedonia-greece.html?action=click&module=Top%20Stories&pgtype=Homepage> (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

Έτσι στη συμφωνία των Πρεσπών αντέδρασαν αρνητικά οι πολίτες και των δύο χωρών. Οργανώθηκαν τεράστια συλλαλητήρια στην Ελλάδα και τονίστηκαν τα αρνητικά μέρη της συμφωνίας. Οι λίγοι πολίτες που εξέφρασαν διαφορετική γνώμη σχετικά με αποκλειστική χρήση του ονόματος από την Ελλάδα αντιμετωπίστηκαν εχθρικά. Ταυτόχρονα οι πολίτες του ΠΓΔΜ εξοργίστηκαν, οπότε η πλειοψηφία απείχε από σχετικό δημοψήφισμα του Σεπτεμβρίου 2018.⁵ Είναι σημαντικό πως η σημερινή γενεά και στις δύο χώρες δεν γνωρίζει πολλά άτομα από την άλλη. Έτσι φαίνονται σαν απρόσωποι ή υπάνθρωποι οι άγνωστοι Έλληνες και Σκοπιανοί. Τα σημερινά δεδομένα σκιαγραφούν ένα ζοφερό μέλλον χάριν της δόξας ενός μακρινού παρελθόντος.

Γι' αυτό επείγει η εξεύρεση λύσεων που να υπερβαίνουν τα συνηθισμένα επιχειρήματα για το όνομα. Και όσο παράδοξο και να φαίνεται, υπάρχουν δρόμοι που έχουν μείνει ανεξερεύνητοι. Τους δρόμους αυτούς τους ανοίγουν διάφορες νέες επιστήμες, όπως η γονιδιωματική, η εξελικτική ψυχολογία, η γλωσσολογία και η κοινωνική ανθρωπολογία. Έτσι ανοίγουν πτυχές που τροποποιούν τα επίσημα ιστορικά αφηγήματα αμφοτέρων των χωρών.

Το άρθρο αυτό δίνει μια αρχική προσέγγιση και εναλλακτικές λύσεις σε κοινές αντιρρήσεις σχετικά με το ΠΓΔΜ, τους Σλάβους και τους Μακεδόνες: (α) οι αρχαίοι Μακεδόνες δεν είχαν καμιά σχέση με τους Σλάβους του 6^{ου} αιώνα, (β) «εμείς» οι Έλληνες δεν έχουμε σχέση με τους Σκοπιανούς, (γ) η μακεδονική γλώσσα δεν υπήρχε και συνεπώς δεν μπορεί να υπάρχει, (δ) η Μακεδονία ήταν πάντα ελληνική, (ε) δεν νοείται μια χώρα να έχει το ίδιο όνομα με διπλανή γεωγραφική περιφέρεια. Τα προτεινόμενα επιχειρήματα δεν αμφισβητούν τις πληροφορίες των αρχαίων συγγραφέων, αλλά δίνουν κάποιες διαφορετικές ερμηνείες ώστε να μειωθούν οι πολιτικές εντάσεις.

Γονιδιωματική επιστήμη (Genomics) – Τι είναι;

Η γονιδιωματική είναι τομέας της βιολογίας που ασχολείται με τη λειτουργία, την εξέλιξη, τη χαρτογράφηση και την επεξεργασία των γονιδιωμάτων. Το γονιδίωμα είναι ένα ολοκληρωμένο σύνολο DNA του οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων όλων των γονιδίων του.

Ο συνδυασμός βιολογίας και αρχαιολογίας αποτελεί έναν τεράστιο τομέα ερευνών, με πολλές νέες ανακαλύψεις σχετικά με τους αρχαίους κατοίκους. Συχνά μπορεί να αναλυθεί το αρχαίο DNA που βρίσκεται σε οστά (και δη σε δόντια), ενώ αναλύσεις στροντίου στα οστά δείχνουν την διαίτα και κινητικότητα των κατοίκων. Έτσι κατανοούνται οι μετακινήσεις του homo sapiens και οι σχέσεις των λαών μεταξύ τους.

Τα γενικά ευρήματα δείχνουν πως οι σημερινοί homo sapiens βγήκαν από την Αφρική περίπου πριν 150.000 χρόνια και πήραν διάφορους δρόμους σε διάφορους αιώνες για να φτάσουν εκεί που ζουν σήμερα. Όλοι έχουμε κοινό τουλάχιστον το 99.9% του DNA, υπάρχουν μικρές συστηματικές διαφορές σε κάποιες ακολουθίες γονιδιακών τόπων στο DNA του καθενός. Έτσι μπορεί να μετρηθεί ο βαθμός συγγένειας με άλλα άτομα. Οι παρόμοιες ακολουθίες

---

⁵ en.wikipedia.org/wiki/Macedonian_referendum,_2018 (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

ονομάζονται απλότυποι (haplotypes). Ομάδες απλοτύπων που μοιράζονται έναν κοινό μακρινό πρόγονο ονομάζονται απλοομάδες (haplogroups). Όλες οι χώρες έχουν ένα κράμα από απλοομάδες, αλλά κάποιες είναι πιο συχνές από άλλες. Έτσι δεν υπάρχει ελληνικό ή σλαβικό DNA, αλλά κάποιες απλοομάδες που απαντώνται πιο συχνά σε κάποιες χώρες.

Οι συγγένειες πιο εύκολα εντοπίζονται στο ανδρικό χρωμόσωμα Υ. Για συγγένειες γυναικών λαμβάνεται το DNA που βρίσκεται στα μιτοχόνδρια, mtDNA. (Οι άνδρες επίσης έχουν και το μιτοχονδριακό DNA των μητέρων τους.) Οι γενετικές αναλύσεις έχουν γίνει πολύ δημοφιλείς και με μικρό κόστος μπορεί κάποιος να ψάξει για άτομα με συγγενικούς τύπους στο internet. Υπάρχουν βάσεις δεδομένων, όπως το Genographic Project του National Geographic που άρχισε το 2005 και που δίνει συχνότητες των Βαλκανίων.

Όλοι καταγόμαστε από χιλιάδες αρχαίων προγόνων – πιθανώς από ολόκληρες χώρες

Είμαστε συνηθισμένοι να βλέπουμε λίγους προγόνους κοντά μας (π.χ. δύο γιαγιάδες), οπότε δύσκολα διανοούμαστε πως οι πρόγονοί μας πριν 2300 χρόνια ανέρχονται σε πολλές χιλιάδες. Από το 350 π.Χ. μας χωρίζουν 85 γενεές, περίπου με 27 χρόνια την κάθε μία. Αν όλοι οι κάτοικοι έκαναν παιδιά και δεν παντρεύονταν συγγενείς, θα είχαμε τρισεκατομμύρια προγόνους. Όμως ο παγκόσμιος πληθυσμός κατά τα χρόνια του Χριστού ήταν μόνο περίπου 300 εκατομμύρια, συμπεριλαμβανομένων των μακρινών Κινέζων και των Ινδιάνων. Οι άνθρωποι συνήθως παντρεύονται συντοπίτες, οπότε έχουν λιγότερους προγόνους. Και από διάφορες αιτίες πολλοί άνθρωποι ανά τους αιώνες δεν τεκνοποίησαν ή κάποιες γενεαλογικές γραμμές έληξαν. Γι' αυτούς τους λόγους οι μαθηματικές μελέτες δείχνουν πως οι αρχαίοι είναι πρόγονοι ολόκληρου του πληθυσμού μιας χώρας. Οι παραδοσιακοί Ευρωπαίοι πιθανόν έχουν ένα κοινό πρόγονο που έζησε κατά το 1400 μΧ.⁶ Έτσι είναι πολύ πιθανό πως όλοι μας έχουμε πολλούς κοινούς προγόνους με τους κατοίκους του ΠΓΔΜ.

DNA και προϊστορία: Μεταναστευτικά κύματα στην Ευρώπη

Οι γονιδιωματικές και αρχαιολογικές έρευνες σχετικά με την καταγωγή των ευρωπαϊκών πληθυσμών δίνουν σημαντικά στοιχεία για τις μετακινήσεις πληθυσμών. Οι έρευνες συνεχίζονται, και τα παρακάτω δεδομένα αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση.

Στην Ευρώπη ήρθαν οι homo sapiens σε τρία περίπου κύματα μετακινήσεων. Όλοι οι παραδοσιακοί ευρωπαίοι είναι κράμα αυτών των τριών μετακινήσεων.

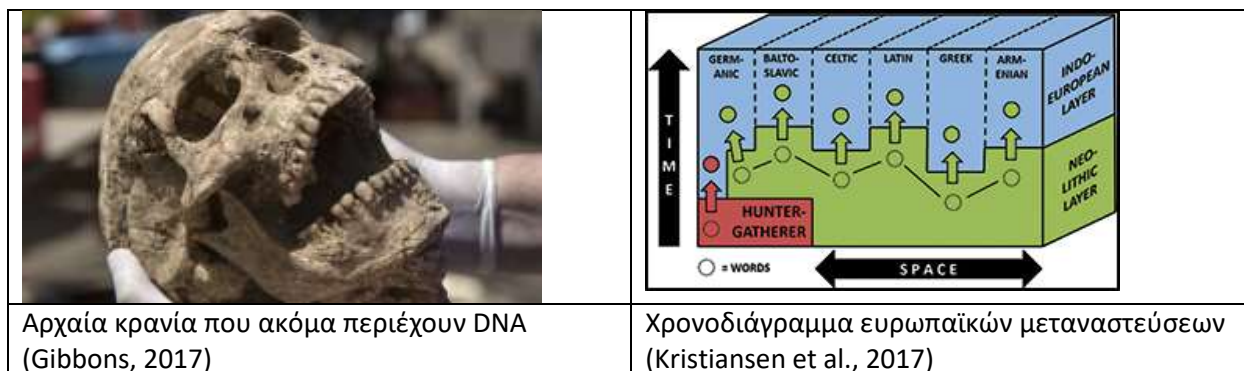
Οι πρώτοι ευρωπαίοι ήρθαν από την Αφρική μέσω της Μέσης Ανατολής πριν περίπου 43.000 χρόνια. Ήταν κυνηγοί και συλλέκτριες (hunters-gatherers), και έζησαν νομαδικές ζωές. Η δεύτερη μετανάστευση έγινε πριν περίπου 9.000 χρόνια, κατά την νεολιθική εποχή. Τότε έφτασαν γεωργοί από την ανατολή με οικογένειες που εγκαταστάθηκαν και στην Ελλάδα και

---

⁶ Chang, 1991. Η διαδικασία μείωσης των προγόνων αποκαλείται pedigree collapse.

σταδιακά αντικατέστησαν τους παλιούς κατοίκους.⁷ Κάποιοι από αυτούς πιθανώς ονομάστηκαν Πελαγοί.

Περίπου 5.000 χρόνια πριν έγινε τρίτη μετανάστευση. Οι μέτοικοι, που οι αρχαιολόγοι σήμερα αποκαλούν Yamnaya, είχαν διαφορετική κουλτούρα. Ήταν βοσκοί και καβαλάρηδες με άλογα και ήρθαν από τις στέπες της Κασπίας.⁸ Φαίνεται πως ήταν πιο φιλοπόλεμοι από τους υπάρχοντες κατοίκους και με γνώσεις κατασκευής όπλων, οπότε σταδιακά υπερίσχυσαν.

Σε αντίθεση με την δεύτερη μετανάστευση, οι Yamnaya ήταν άνδρες περίπου κατά το 90%.⁹ Αυτοί ήρθαν σε επιμιξία παντρευόμενοι ντόπιες γυναίκες, είτε με εθελοντικούς γάμους είτε με αρπαγές. Παραδείγματα ταφών στην Ευρώπη (π.χ. Γερμανία) περιέχουν κυρίως άνδρες και παιδιά. Δείχνουν πως εισβολείς σκότωναν τους άνδρες μιας φυλής και παντρεύονταν τις γυναίκες.¹⁰ Υπάρχουν και σχετικοί μύθοι, όπως η αρπαγή της Ευρώπης από τον Δία και η αρπαγή της ωραίας Ελένης.

Για λόγους εξελικτικούς (βλέπετε παρακάτω), τα παιδιά των επιτυχημένων εισβολέων θεωρητικά ανήκαν στη φυλή των ανδρών. Αλλά το γυναικείο DNA διατηρείται στα μιτοχόνδρια και κρατάει μια συνέχεια. Μας δίνει πληροφορίες για την μητρική γραμμή, δηλαδή για την μητέρα της μητέρας της μητέρας.... Μπορεί σε 2000 χρόνια οι γυναίκες μιας γενεαλογικής γραμμής να άλλαξαν γλώσσα, θρησκεία, εθνότητα επανειλημμένα, αλλά η βιολογική συνέχεια παρέμεινε.

Δείγματα αρχαίου γυναικείου DNA των Βαλκανίων δείχνουν πως οι σημερινοί πληθυσμοί έχουν μητρική καταγωγή την δεύτερη μετανάστευση της ύστερης νεολιθικής εποχής.¹¹ Οι σύζυγοί τους ήταν Έλληνες, Ιλλυριοί, Κέλτες, Θράκες, Φρύγες και άλλοι. Οι κατά τους αρχαίους

⁷ Haak et al., 2010

⁸ Kristiansen et al., 2017, Gibbons, 2017. Ο όρος Yamnaya αναφέρεται συνήθως σε βορειοευρωπαϊκούς πληθυσμούς.

⁹ Goldberg et al., 2018

¹⁰ Bentley et al., 2008.

¹¹ Το γυναικείο DNA (mtDNA) προέρχεται από ένα δεύτερο κύμα μεταναστευτικής νεολιθικής μετανάστευσης από τη Βορειοδυτική Ανατολία στην Βαλκανική Χερσόνησο και την Κεντρική Ευρώπη (5500-4500 π.Χ.) και συμβάλλει στη γενετική σύνθεση των σύγχρονων ευρωπαϊκών πληθυσμών (Hervella et al., 2015). Επίσης Reich, 2018.

Έλληνες «βάρβαροι» ήταν κυρίως ινδοευρωπαίοι των οποίων η γλώσσα δεν ήταν πλέον κατανοητές.¹²

Οι διεισδύσεις ινδοευρωπαϊκών πληθυσμών συνέχισαν σε ιστορικούς χρόνους. Παράδειγμα είναι οι Σλάβοι, που εισέβαλαν στην Βυζαντινή αυτοκρατορία. Ο κοινός ισχυρισμός είναι πως οι Σλάβοι μετοίκησαν στην περιοχή κατά τον 6^ο αιώνα μΧ, οπότε δεν είχε σχέση ο Αλέξανδρος με αυτούς. Όμως οι βυζαντινοί ιστορικοί αναφέρονται σε πολυπληθείς και φιλοπόλεμες ομάδες ανδρών και όχι σε οικογένειες αμφοτέρων φύλων που μετατίθεντο ειρηνικά.¹³ Κάποιες τουλάχιστον σύζυγοι των Σλάβων ήταν στον χώρο από αιώνες και έγιναν οι μητέρες των επόμενων σλαβικών γενεών. Εκεί τουλάχιστον βρίσκονται οι συγγενικές σχέσεις της ΠΓΔΜ με τους αρχαίους Μακεδόνες.

Διάφορες βάσεις δεδομένων δείχνουν τις απλοομάδες του γυνακείου αλλά και του ανδρικού DNA να έχουν παρόμοιες συχνότητες μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ.¹⁴ Για το γυναικείο DNA των Σλάβων υπάρχει τουλάχιστον μία σχετική μελέτη.¹⁵ Αυτή δείχνει πως οι μητέρες των Πολωνών βρίσκονταν στην Ευρώπη πριν την είσοδο των Σλάβων. Είναι μάλιστα γνωστός τουλάχιστον ένας γάμος νοτιοσλάβου ηγεμόνα με βυζαντινή πριγκίπισσα της Θεσσαλονίκης. Έτσι ευσταθεί η υπόθεση πως τουλάχιστον κάποιοι άνδρες Σλάβοι που μετακινήθηκαν στη σημερινή ΠΓΔΜ έκαναν παιδιά με ντόπιες γυναίκες. Οι σύγχρονες πολιτικές διαμάχες σχετικά με την καταγωγή Μακεδόνων και Σκοπιανών αναφέρονται μόνο σε **άνδρες** προγόνους, αλλά πρέπει ληφθούν υπόψη και οι σύζυγοι.

Ιστορικά στοιχεία: Ελληνική Μακεδονία και Παιονία, σημερινή ΠΓΔΜ

Κατά τον 4^ο π.Χ. αιώνα που έζησαν οι ένδοξοι Μακεδόνες, οι μεγάλες μεταναστευτικές αλλαγές είχαν ήδη επέλθει. Στα νότια Βαλκάνια είχαν επικρατήσει διάφορες ινδοευρωπαϊκές εθνότητες, έχοντας ήδη εξαφανίσει τον πολιτισμό των Πελασγών.

Τα νοητά σύνορα του αρχαίου ελληνόφωνου κόσμου φαίνεται να είναι κοντά στα σημερινά ελληνικά σύνορα. Στα βόρεια του Φιλιππικού κράτους ήταν η Παιονία. Εκεί είναι γνωστό από τον Στράβωνα και άλλους ιστορικούς πως ζούσαν Ιλλυριοί, Θράκες, Παίονες, και πιθανώς

---

¹² Άνθρωποι που μιλάν διαφορετική γλώσσα γενικά μας φαίνονται ξένοι (Park et al. 2008). Η αναγνώριση ομόγλωσσων ως συγγενείς έχει εξελικτική χρήση, γιατί αυξάνει την πιθανότητα επιβίωσης.

¹³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Slavs>, καταγραφή 30 Οκτωβρίου 2018

¹⁴ Οι δύο χώρες σε γενικές γραμμές έχουν παρόμοιες συχνότητες του ανδρικού DNA. Ο τύπος Ra1 που σχετίζεται με Σλάβους και Γερμανούς βρέθηκε στο 10% των ελληνικών δειγμάτων και στο 13% των Βόρειων Μακεδόνων του Genographic project. (Άλλες σλαβικές χώρες έχουν συχνότητες 49-65%). Ο δε τύπος E1b1b1a1 που σχετίζεται με αρχαιότερους μέτοικους από δυτική Αφρική απαντάται στο 20% των ελληνικών δειγμάτων και στο 20% των Βορείων Μακεδόνων. Άλλες δειγματοληψίες βρίσκουν λίγο διαφορετικές συχνότητες.

www.eupedia.com/europe/european_mtdna_haplogroups_frequency.shtml, καταγραφή 30 Οκτωβρίου 2018 και upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d7/Percentage_of_major_Y-DNA_haplogroups_in_Europe.png. Οι εθνότητες της περιοχής διαφοροποιούνται από γυναίκες Ρομά, των οποίων οι απλοομάδες σχετίζονται με την Ινδία. Επίσης Janjkova-Ajanovska et al., 2014. Επίσης υπάρχουν και έρευνες αυτοσωμικού DNA.

¹⁵ Mielnik-Sikorska et al., 2013

ακόμα Φρύγες,¹⁶ μια παλιότερη φυλή γλωσσικά πλησιέστερη με τους Έλληνες. Επίσης κάποιοι Αθηναίοι ζούσαν εκεί.¹⁷ Οι αρχαιολογικές έρευνες στην ΠΓΔΜ έχουν φέρει στο φως αρκετά ελληνικά ευρήματα, όπως νομίσματα της εποχής το Αλεξάνδρου στην Οχρίδα.¹⁸

Οι εθνότητες που συζούσαν στον ίδιο χώρο συνήπταν γάμους; Οι αρχαίοι συγγραφείς δεν αναφέρουν έθιμα ενδογαμίας που θα είχαν κρατήσει ανέπαφες τις γενετικές γραμμές επί αιώνες (όπως συνέβη με τους βραχμάνες της Ινδίας). Αντίθετα οι ιστορικοί αναφέρονται σε γάμους αλλά και σε στενότερη πολιτιστική γειτνίαση με τους Ιλλυριούς.¹⁹ Οι Μακεδόνες βασιλείς (πχ. Περδίκκας, Φίλιππος ΙΙ) είχαν συνεχείς σχέσεις με τους γείτονές τους, και ο Φίλιππος επανειλημμένα επιτέθηκε στους Παίονες.

Τα συμπεθεριά αποτελούσαν μέρος των σχέσεων, οπότε οι Μακεδόνες βασιλείς κατάγονταν από μικτές οικογένειες. Ο Φίλιππος ΙΙ, πατέρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, είχε μητέρα την Ευρυδίκη, κόρη του ηγεμόνα των Λυγκηστών, του οποίου το όνομα Σίρρας φαίνεται ιλλυρικό. Ο ίδιος ο Φίλιππος παντρεύτηκε πολλαπλές ξένες γυναίκες, όπως μια με το ιλλυρικό όνομα Audata, και κάποιες θα τεκνοποίησαν. Με τη σειρά του, ο διεθνιστικά σκεπτόμενος Αλέξανδρος παντρεύτηκε σογδιανή πριγκίπισσα. Λίγα χρόνια αργότερα ο Πύρρος, Μολοσσός που έγινε βασιλιάς της Ηπείρου παντρεύτηκε την κόρη του Audoleon, βασιλιά των Παιόνων και την Βιρκένα, κόρη του Ιλλυριού βασιλιά Βαρδύλη. Έτσι οι βασιλικές οικογένειες της Μακεδονίας και Ηπείρου είχαν ελληνικά ονόματα αλλά και μη Έλληνες συγγενείς.

Εκτός από δημόσιους γάμους οι αρπαγές γυναικών κατά τους πολέμους αποτελούσαν πηγή επιμειξίας. Οι Μακεδόνες νίκησαν επανειλημμένα διάφορες φυλές της Παιονίας και θα απήγαγαν γυναίκες των βαρβάρων. Αλλά το ίδιο θα έκαναν και οι φυλές αυτές. Έτσι είναι αναμενόμενο να έχουν παραμείνει απόγονοι Μακεδόνων στην Παιονία ανά τους αιώνες.

Η συνήθεια μεικτών γάμων συνεχίστηκε ως τον 21ο αιώνα. Οι Βλάχοι ζούσαν στην περιοχή με συγγενείς και στις δύο χώρες ως σήμερα, και συχνά δήλωναν πως ήταν Έλληνες.²⁰ Επίσης το 25% των κατοίκων της ΠΓΔΜ είναι Αλβανοί, με τους οποίους οι Έλληνες είχαν σχέσεις τουλάχιστον από τον 7^ο αιώνα π.Χ.²¹

---

¹⁶ en.wikipedia.org/wiki/Phrygians (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

¹⁷ Bengtson, H. (Μετάφραση 1979). Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος, σελ. 283-284, αναφέρει τους Κετρίπορις της Θράκης, Λύππειος των Παιόνων και Γράβος των Ιλλυριών. Οι πηγές είναι: Θεοπόμπου fr 30κ.ε., Καρύστιος ο Περγαμηνός (2ος π.Χ. αιών) fr 1 (= Αθην. xi 506 e-f), Διόδ. xvi 2, 4 - 4, 8, 14, Ιουστ. vii 5-6. Κείμενα βρίσκονται στο Perseus project, Tufts University.

¹⁸ "FYROM Archaeologists Discover Ancient Greek Coins near Ohrid." Archeology News Network, March 31, 2010. Επίσης βλέπετε haemus.org.mk/archaeological-sites/ (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

¹⁹ Οι ινδοευρωπαίοι ηγεμόνες συνέδεαν την καταγωγή τους με αρχαιότερους μύθους, όπως του Κάδμου και των ηρώων της Τροίας. Έτσι διάφοροι μεικτής καταγωγής άνδρες έπαιρναν μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες (Χατζή 2008, Ceka 205, σελ. 68 και 267).

²⁰ Αναφορές βρίσκονται στα τέσσερα βιβλία του Αστερίου Κουκούδη σχετικά με τους Βλάχους.

²¹ Sukarova – Angelovska et al., 2018

Το συμπέρασμα από τις διάφορες πηγές είναι πως ανά τους αιώνες υπάρχουν εκτεταμένες συγγενικές σχέσεις πατρικές και μητρικές γύρω από τα σημερινά σύνορα. Αλλά **συγκεκριμένα για τον 6^ο μΧ αιώνα και την επέλαση των Σλάβων προτείνεται η υπόθεση πως συγγενεύουμε περισσότερο από την μητρική πλευρά.** Αυτή η υπόθεση δίνει εναλλακτική λύση στο σύνηθες επιχείρημα ότι οι Σλάβοι δεν είχαν σχέση με τους αρχαίους Μακεδόνες.

Επίσης τίποτα δεν υπήρχε που να κρατάει τους Σλάβους μέσα στα όρια της σημερινής ΠΓΔΜ ή της Βουλγαρίας. Σλαβικές φυλές εγκαταστάθηκαν στην Πελοπόννησο κατά τον 8^ο μΧ αιώνα και συγχωνεύτηκαν με τον πληθυσμό.²² Τα τοπωνύμια δείχνουν ακόμα αυτή την επιρροή. Και μία γενετική μελέτη δείχνει πως οι κάτοικοι της ηπειρωτικής Ελλάδας έχουν στενότερη συγγένεια με τους σλαβικούς πληθυσμούς,²³ ενώ οι κάτοικοι των νησιών και της νότιας Ιταλίας έχουν στενότερη σχέση με δείγματα αρχαίου DNA.²⁴ Πιθανόν κάποιοι από τους πιο διακαείς πολέμιους της ΠΓΔΜ θα βρουν στο ανδρικό DNA τους τύπους που απαντώνται πιο συχνά στις σλαβικές χώρες. Και ανάλογα, κάποιοι πολίτες του ΠΓΔΜ έχουν απλοομάδες που δείχνουν συγγένεια με τα ελληνικά νησιά.

Γλωσσολογία: Γλώσσες στην αρχαία Μακεδονία

Οι ιστορικοί της ΠΓΔΜ αναφέρονται σε Μακεδονική γλώσσα χρησιμοποιώντας εδάφια όπως του Πλούταρχου: ο Αλέξανδρος «άναπηδήσας άνεβόα Μακεδονιστί, καλῶν τοὺς ὑπασπιστάς...»²⁵ Πολλοί Έλληνες και ξένοι ιστορικοί υποθέτουν πως ο όρος «Μακεδονιστί» αναφερόταν σε δωρική διάλεκτο. Είναι γνωστό πως αυτή υπήρχε γιατί βρέθηκε ένα κείμενο με κατάρες του 4^{ου} πΧ αιώνα (ο κατάδεσμος της Πέλλας) που είναι γραμμένο σε ιδίωμα νοτιοδυτικών ελληνικών. Αλλά **δεν ήταν κατ' ανάγκη μία η γλώσσα που ομιλούνταν στη Μακεδονία.** Δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος γιατί να ήταν πολύγλωσση η αρχαία Παιονία και μονόγλωσση η ελληνική Μακεδονία περίπου 100 χιλιόμετρα νοτιότερα.²⁶ Σίγουρα ζούσαν κοντά στη Βεργίνα παραμάνες, δούλοι, έμποροι, συγγενείς που ήταν Ιλλυριοί, Θράκες, Παίονες, Φρύγες. Κάλιστα θα μπορούσε να ξέρει ο Αλέξανδρος Ιλλυρικά ή και Θρακικά. Είναι άγνωστο πώς αποκαλούνταν τοπικά αυτές οι γλώσσες, και έτσι είναι ασαφές τι σήμαινε τότε ο όρος «μακεδονιστί».

Οι γλώσσες που ομιλούνταν στην αρχαία Μακεδονία ασφαλώς δεν συμπεριλάμβαναν τα σλαβικά, που έφτασαν 1000 χρόνια αργότερα. Και η Παιονική γλώσσα κάποτε εξαφανίστηκε.²⁷ Αλλά η πολυγλωσσία του χώρου κατά την μακρόχρονη ιστορία του συνηγορεί

²² el.wikipedia.org/wiki/Μηλιγγοί (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

²³ Sarno et al., 2017

²⁴ Gibbons, A. 2017.

²⁵ Πλούταρχος, Αλέξανδρος, 51,4

²⁶ Κατά το Στράβωνα (VII, 326) οι Μακεδόνες μιλούσαν διαφορετική γλώσσα από τους Ιλλυριούς. Ο Πολύβιος (XXVII, 8, 9) γράφει πως ο βασιλιάς Περσέας της Μακεδονίας έστειλε απεσταλμένους στον βασιλιά Γέντιο ανθρώπους που γνώριζαν την ιλλυρική γλώσσα (Ceka σελ. 260).

²⁷ Πιθανόν οι Παίονες να εξελληνίστηκαν και μετά να εκρωμαίστηκαν. Ο Στράβων περιέγραψε τέτοια τάση στην Μικρά Ασία (Γεωγραφικά, 12.4.6). Επτά αιώνες αργότερα ο Ιωάννης Στοβαίος στην περιοχή της Παιονίας έγραψε ένα μεγάλο ιστορικό έργο στα ελληνικά (el.wikipedia.org/wiki/Ιωάννης_Στοβαίος)

στο να αποκαλεστεί η βουλγαρική διάλεκτος των Σκοπίων «**νέο-μακεδονική**» ή «**βόρεια μακεδονική**» γλώσσα. Ούτως ή άλλως, οι Έλληνες πολιτικοί ισχυρίζονται πως Μακεδονική γλώσσα δεν υπήρξε ποτέ. Οπότε ο όρος αυτός μπορεί να συμπληρωθεί με τα βουλγαρικά των Σκοπίων.

Γεωγραφία: Η έκταση του όρου «Μακεδονία» ανά τους αιώνες

*...καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ Λύγκων καὶ Πελαγονίαν καὶ Ὀρεστιάδα καὶ Ἐλίμειαν τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἐκάλου, οἱ δ' ὕστερον καὶ ἐλευθέραν: ἔνιοι δὲ καὶ σύμψασαν τὴν μέχρι Κορκύρας Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν... [Στράβων 7.7.8]*²⁸

Οι Έλληνες που αντιδρούν στη χρήση του ονόματος για την ΠΓΔΜ χρησιμοποιούν μια γεωγραφικά στενή χρήση του όρου, όπως ίσως υπήρχε τον 4^ο αιώνα π.Χ. Όμως το όνομα «Μακεδονία» κατά τους τελευταίους 25 αιώνες είχε πολλές θρησκευτικές και πολιτικές χρήσεις, με ποικίλα γεωγραφικά όρια. Μετά την ρωμαϊκή κατάκτηση η Macedonia Segunda έφτανε ως τα Σκόπια. Η Provincia Macedonia συμπεριλάμβανε όλα τα νότια βαλκάνια.²⁹ Άλλες ρυθμίσεις έγιναν κατά το Βυζάντιο και την Οθωμανική αυτοκρατορία. Τα ιστορικά δεδομένα δείχνουν πως ο όρος Μακεδονία θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα και να μην περιοριστεί σε μια μόνο περίοδο της αρχαιότητας.

Με το πέρασμα των αιώνων κάποιοι κάτοικοι ελληνικής καταγωγής σίγουρα μετακινήθηκαν και πιο βόρεια, όπως και Σλάβοι μετακινήθηκαν νότια. Παράδειγμα αποτελούν οι νομάδες που αργότερα ονομάστηκαν Σαρακατσάνοι και Βλάχοι. Οι απόγονοί τους σήμερα μιλούν άλλες γλώσσες και έχουν άλλη εθνική ταυτότητα, αλλά οι γενετικές αναλύσεις δείχνουν την κοινή κρυφή ιστορία. Μάλιστα οι ρουμανόφιλοι Βλάχοι του 19^{ου} αιώνα έλεγαν πως ήταν Μακεδόνες μη Έλληνες, οπότε χρησιμοποίησαν έτσι το όνομα.³⁰ Έτσι **είναι αδύνατο να ξεχωρίσει γενετικά Μακεδόνας από μη Μακεδόνα**. Το γεγονός πως το όνομα αυτό διεκδικείται 25 αιώνες αργότερα είναι εξαιρετικά τιμητικό για τους Έλληνες και ίσως θα έπρεπε να το δουν έτσι.

Για όλους αυτούς τους λόγους επείγει ο εκσυγχρονισμός των διδακτικών βιβλίων. Τα ελληνικά διδάσκουν για την ελληνική Μακεδονία, ενώ τα βιβλία της ΠΓΔΜ γράφουν πως οι Μακεδόνες δεν ήταν Έλληνες. Η συνθήκη των Πρεσπών προέβλεψε διμερή επιτροπή γι' αυτό το θέμα. Καλό είναι να λάβουν υπόψη όλα τα βιβλία και τα συμπεράσματα των γενετικών μελετών. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα μπορούσαν να διδαχτούν οι ευρωπαϊκές μεταναστεύσεις και οι βασικές γνώσεις της γονιδιωματικής.

---

²⁸ ..«και μεν πλησιάζοντας τοις Μακεδόσι μάλλον.. αναμέμικται δε τούτοις τα ιλλυρικά έθνη,.. ένιοι δε και σύμψασαν την μέχρι Κορκύρας Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν, αιτιολογούντες άμα ότι και κουρά και διαλέκτω και χλαμύδι και άλλοις τοιούτοις χρώνται παραπλησίως, ένιοι δε και δίγλωττοι εισίν.»

²⁹ Χάρτες και αναφορές σε διάφορες ελληνικές ιστοσελίδες, όπως clioturbata.com (καταγραφή στις 10 Οκτωβρίου 2018)

³⁰ Κουκούδης 2000 α, β, γ, δ

Διεθνής Πραγματικότητα: Κάποιες χώρες έχουν ίδια ή παρεμφερή ονόματα

Σε κάποιους Έλληνες φαίνεται παράλογο να έχει μια χώρα το όνομα μιας ελληνικής επαρχίας. Όμως η περίπτωση δεν είναι μοναδική. Κάποιες χώρες έχουν παρόμοια ονόματα.

Παραδείγματα είναι στην Αφρική Guinée, Guinée-Bissau, Equatorial Guinea, Papua New Guinea. Στην Καραϊβική υπάρχει η νησιωτική ανεξάρτητη χώρα Grenada, της οποίας το όνομα συμπίπτει με την ισπανική πόλη Granada. Η επίσης νησιωτική χώρα Turks and Caicos χρησιμοποιεί το όνομα των Τούρκων. Η πλησιέστερη αναλογία με την Μακεδονία βρίσκεται στη Λατινική Αμερική. Το ανεξάρτητο κράτος Guyana γειτνιάζει με την πολιτεία Guayana της Βενεζουέλας (που έχει πρωτεύουσα Ciudad Guayana). Στη συνέχεια προς τα ανατολικά υπάρχει η Guiana, μέρος της Γαλλίας. Οι κάτοικοι αυτών των χωρών συνήθως δεν διαμαρτύρονται. Είναι πολιτικά σημαντικό να γίνουν αυτά τα παραδείγματα γνωστότερα στο κοινό.

Νοητικά σφάλματα για αρχαίους προγόνους; Εξηγήσεις από την εξελικτική ψυχολογία

Οι παραπάνω εξηγήσεις μπορεί να είναι πειστικές σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά όσοι συνδέονται συναισθηματικά με το θέμα, ίσως τις αγνοήσουν. Αλλά γιατί; Η εξελικτική ψυχολογία οδηγεί σε κάποιες υποθέσεις.

Η μνήμη και η σκέψη μας αντικατοπτρίζουν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα αρχαία ζώα και οι παλαιολιθικοί πρόγονοί μας πριν περίπου 20.000 χρόνια. Όσοι κατάφεραν να αφήσουν ενήλικα τέκνα που έκαναν παιδιά άφησαν απογόνους που τους έμοιαζαν σε κάποιους τομείς. Έτσι σταδιακά κληρονομήθηκαν και τάσεις για ιδέες οι οποίες προσαρμόζονται ανάλογα με το περιβάλλον που ζούμε.

Οι παλαιολιθικοί άνθρωποι επιβίωσαν ως μικρές κοινότητες με κατανομή εργασίας ανά φύλο. Οι άνδρες ήταν κυνηγοί και οι γυναίκες συλλέκτριες φυτών (hunters-gatherers). Οι κυνηγοί έφερναν πρωτεΐνη και θερμίδες στις οικογένειές τους, και οι γυναίκες προτιμούσαν άνδρες που ήξεραν καλά την κυνηγετική τέχνη. Οι άριστοι κυνηγοί είχαν ψηλή κοινωνική θέση, που την μετέδιναν σε γυναίκες και παιδιά.³¹ Συχνά ήταν πολύγαμοι και άφησαν περισσότερους απογόνους από άνδρες που ήταν λιγότερο επιδέξιοι.

Αλλά οι κυνηγοί δεν αρκούσαν σε ζώα. Ο homo sapiens είναι ένα από τα δύο μόνο είδη ζώων που επιτίθενται στο ίδιο είδος. Οι άνδρες δημιουργούν ομάδες και επιτίθενται ή αμύνονται, οπότε η ιστορία στιγματίζεται από συνεχείς πολέμους. Σημαντικός λόγος ήταν η αρπαγή γυναικών από άλλους οικισμούς. Σταδιακά οι επιτυχείς άνδρες άφησαν παιδιά που διαμορφώθηκαν για πολέμους. Μάλιστα μικρά παιδιά βλέπουν μπροστά τους εχθρούς και

---

³¹ Πολλές έρευνες έχουν γίνει με σημερινές φυλές hunters-gatherers (Buss, 2015). Σε αντίθεση με κάποιους πιθήκους, όπως οι bonobo, οι ανθρώπινες γυναίκες δύσκολα κάνουν ομάδες για να σταματήσουν τις έριδες των ανδρών ή να αποκρούσουν κατακτητές. Αυτή η ουσιαστική δυσκολία είναι εμφανής στις πληθυσμιακές αλλαγές των προϊστορικών μεταναστεύσεων.

απειλές που αντικειμενικά δεν υπάρχουν³². Οι ανδρικές αξίες στηρίζονται στη δόξα και τον ηρωισμό, που προτρέπουν τους άνδρες να πολεμήσουν. Συχνά οι αντίπαλοι θεωρούνται υπάνθρωποι ή ζώα. Αυτές οι εξελικτικές τάσεις θεοποιούν τους αρχαίους Μακεδόνες και υποκινούν τις σημερινές συζητήσεις.

Ο παλαιολιθικός τρόπος σκέψης δημιουργεί διάφορα νοητικά σφάλματα σήμερα. Ο ανδρικός ρόλος στην επιβίωση φαίνεται πως εφιστά την προσοχή μας στις πολεμικές ικανότητες των ανδρών. Οι αρχαίοι ιστορικοί και άλλοι προσανατολίζονταν στην εθνότητα του άνδρα. Έτσι ενδιαφέρονταν πιο πολύ για συγγένεια με τον Φίλιππο παρά με κάποια από τις παλλακίδες του ή την Ολυμπιάδα. Η επιθυμία ψηλής κοινωνικής υπόστασης ίσως δημιουργεί το νοητικό σφάλμα της αγνότητας μιας φυλής. Έτσι οι διάφοροι αναλυτές και συνομιλητές των social media βλέπουν τον Αλέξανδρο και τους στρατιώτες του σαν κατευθείαν προγόνους τους, κάπως σαν κλωνοποιημένους στρατούς που συνέχισαν αυτούσιοι ανά τους αιώνες. Δεν σκέφτονται ιδιαίτερα τις γυναίκες των προπατόρων τους.

Η εξελικτική τάση των ανδρών για πόλεμο μπορεί να προβάλλει το κυνικό επιχείρημα πως η γενετικές έρευνες δεν έχουν σημασία. Οι μύθοι περί καθαρής Μακεδονικής καταγωγής αποτελούν απλώς πολεμική κραυγή που καλεί τους ομοεθνείς στα όπλα. Αυξάνουν τεχνητά τις διαφορές μεταξύ δύο εθνοτήτων, ώστε οι νέοι να συσπειρωθούν γύρω από ένα πολίτευμα. Οποίος είναι διεθνιστής, απλώς αδυνατίζει την πλευρά του. Θεωρητικά δηλαδή η πίστη στην επιστήμη αποτελεί αδυναμία που δίνει το προβάδισμα στην άλλη μεριά. Όμως σήμερα οι δύο πλευρές έχουν μόνο «γόητρο» να χάσουν. Δεν έχουμε απολύτως τίποτα να διαιρέσουμε, και αντιμετωπίζουμε κοινά πολιτικά, οικονομικά, αλλά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Σημαντικό πρόσθετο εμπόδιο αποτελεί η αρνητική στάση των Ελλήνων απέναντι στους Σλάβους. Δεν υπάρχει παρόμοια αρνητική στάση προς τους Καταλανούς ή Ενετούς που καταδυνάστευσαν μεγάλα μέρη της Ελλάδας επί Βυζαντίου. Η αντι-σλαβική στάση σε κάποιο βαθμό αντικατοπτρίζει τις μάχες της βυζαντινής αυτοκρατορίας οι οποίες διδάσκονται στα σχολικά βιβλία. Οι γείτονες συχνά συγκρούονται, οπότε υπήρξαν πολλές διαμάχες ανά τους αιώνες. Παράδειγμα είναι οι προσπάθειες της Βουλγαρίας να προσεταιριστεί την Θεσσαλονίκη το 1912 και οι επανειλημμένες καταστροφές των Σερρών στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Γενεές Σερραίων γαλουχήθηκαν με τις ιστορίες των βουλγαρικών ομοτήτων, όμως αυτές δεν έχουν άμεση σχέση με την ΠΓΔΜ. Είναι άξιο ερώτησης αν αξίζει τον κόπο να ξαναζούν οι Έλληνες τις περιπέτειες των προπατόρων τους.

Πολλοί βλέπουν σαν ιδανική τη ζωή των ενδόξων Μακεδόνων. Όμως δεν είναι δυνατό να κατανοήσουμε τι ακριβώς συνέβη και τι σκέφτονταν οι αρχαίοι Μακεδόνες στην πλειοψηφία των θεμάτων. Δεν έχει διασωθεί ούτε το 1% των γεγονότων ή των κειμένων του καιρού εκείνου. Απλά για λόγους επιβίωσης οι άνθρωποι γοητεύονται από ιστορίες, προσπαθούν να καταλάβουν πως σκέφτονται οι άλλοι, ενώ ταυτόχρονα δεν διανοούνται εναλλακτικές λύσεις που δεν έχουν ζήσει. “What you see is all there is” αποφάνθηκε ο νομπελίστας Daniel

---

³² Βλέπετε Benenson, 2014 και Buss, 2015.

Kahneman που ερεύνησε τα νοητικά σφάλματα του ανθρώπινου γένους.³³ Είναι επικίνδυνο να λαμβάνονται σήμερα αποφάσεις με βάση τα υποθετικά αρχαία ιδανικά. Η έμφαση στην επιστήμη μπορεί να σταματήσει στον 21^ο αιώνα τους πολέμους που χαρακτηρίζουν τον homo sapiens από την παλαιολιθική εποχή.

Οι προμήτορες της Ευρώπης στη λύση του μακεδονικού θέματος

Οι γονιδιωματικές έρευνες σε συντονισμό με τα ιστορικά στοιχεία ανοίγουν δρόμους για συμφωνία και αρμονική συμβίωση με την ΠΓΔΜ. Δεδομένων των πολλών προγόνων μας και του χαμηλού πληθυσμού της γης πριν 25 αιώνες, όλοι είμαστε απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων και των Ιλλυριών, Κελτών, Θρακών συγγενών τους. Οι Σλάβοι άνδρες είναι απλώς ινδοευρωπαίοι μέτοικοι του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα αντί του 24^{ου} π.Χ.

Έτσι, ενώ οι γλωσσολόγοι και οι ιστορικοί διαχωρίζουν, οι γενετιστές ενώνουν. Το αρχαίο DNA τώρα μπορεί να μας μιλήσει. Το μιτοχονδριακό ζει στις γυναίκες αλλά και στους άνδρες, που το πήραν από τη μητέρα τους. Οι χιλιάδες προμήτορές μας έζησαν ζωές αφανείς, με ονόματα που αγνόησε η ιστορία. Βίωσαν απώλειες, καταστροφές, απαγωγές, και εξανδραποδισμούς. Στήριξαν τις νέες οικογένειες και παρήγαγαν διατροφή και ρουχισμό για τις κοινότητες όπου κατέληξαν. Έφεραν στον κόσμο τις επόμενες γενεές των στρατιωτών και των μανάδων τους. Και πιθανόν συνέχισαν επί αιώνες να μιλούν γλώσσες αρχαίες φυλών που εξαφανίστηκαν, όπως έγινε και στον 20^ο αιώνα με τα βλάχικα, αρβανίτικα, ποντιακά, τσακόνικα, τούρκικα της μικράς Ασίας, αλλά και ελληνικά στις ΗΠΑ. Η κατανόηση του ρόλου τους δίνει ριζοσπαστική λύση στο Μακεδονικό όνομα.

Συμφέρει σε όλους μας να διαφυλάξουμε τα πολιτεύματά μας. Έτσι επείγει ο συγκερασμός της ιστορίας με την γονιδιωματική επιστήμη. Είναι δυνατόν να σταματήσει η λογική τις ατέρμονες μάχες των ανδρών; Πρέπει ο ελληνισμός να δει το θέμα ευρύτερα. Οι ιστορικοί σύλλογοι, όπως η Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών της Θεσσαλονίκης και ο ιστορικός σύλλογος Σερρών (ΕΜΕΙΣ) πρέπει να μεταδώσουν πιο ψύχραιμα τα επιστημονικά δεδομένα. Προτείνονται συζητήσεις και άρθρα με αντικειμενικά δεδομένα για τα βασικά θέματα του 21^{ου} αιώνα σχετικά με την Ελλάδα και την ΠΓΔΜ. Το παρόν άρθρο αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση. Είναι πολλοί οι βιολόγοι, αρχαιολόγοι και άλλοι ειδικοί που θα μπορούσαν να προσθέσουν λεπτομέρειες και θέσουν το θέμα του ονόματος σε τελείως διαφορετικές βάσεις.

Οι ξεχασμένοι πρόγονοί απευθύνονται σε μας σήμερα μέσω των γενετικών αναλύσεων. Καλό είναι να ακούσουμε τον απόηχο τους και μην αφήσουμε την άγνοια να μας ρίξει όλους στα δίχτυα αναχρονιστικών αντιλήψεων και σκοτεινών δυνάμεων. Με ομοψυχία και νηφαλιότητα μπορούμε να συμβιώσουμε ειρηνικά με τους απανταχού γείτονές μας.

Βιβλιογραφία

Benenson, J. 2014. *Warriors and Worriers*. Oxford University Press.

---

³³ Kahneman, 2011.

- Bentley, A., R. Wahl, D. T. Price, and T. C. Atkinson. 2008. Isotopic signatures and hereditary traits: Snapshot of a Neolithic community in Germany. *Antiquity*, 82, 290–304
- Buss, D. 2016. *Evolutionary Psychology: The New Science of the Mind*. New York: Routledge
- Ceka, N. 2005. *The Illyrians to the Albanians*. Τίρανα: Εκδόσεις Migjeni.
- Chang, J. 1991. Recent common ancestors of all present-day Individuals. *AMS*. Yale University
- Gibbons, A. 2017. There's no such thing as a 'pure' European—or anyone else. *Science*, doi:10.1126/science.aal1186
- Gibbons, A. 2017. The Greeks really do have near-mythical origins, ancient DNA reveals. *Science*, doi:10.1126/science.aan7200
- Goldberg, A., Günther, T., Rosenberg, N. A. & Jakobsson. M. 2018. Ancient X chromosomes reveal contrasting sex bias in Neolithic and Bronze Age Eurasian migrations, PNAS, DOI: 10.1073/pnas.1616392114
- Gori, M. 2012. Who are the Illyrians? The Use and Abuse of Archaeology in the Construction of National and Trans-National Identities in the Southwestern Balkans. *Archaeological Review from Cambridge*, 27, 2
- Hervella, M., Rotea, MI, Constantinescu, M. et al. 2015. Ancient DNA from South-East Europe Reveals Different Events during Early and Middle Neolithic Influencing the European Genetic Heritage. *PLOS*. doi.org/10.1371/journal.pone.0128810.
- Haak, W., Balanovsky, O., Sánchez, J., J., Koslev, S. et al. 2010. Ancient DNA from European Early Neolithic Farmers Reveals Their Near Eastern Affinities. *PLoS Biology*, DOI: 10.1371/journal.pbio.1000536
- Jankova-Ajanovska, R., Zimmermann, B., Huber, G. et al. 2014. Mitochondrial DNA control region analysis of three ethnic groups in the Republic of Macedonia. *Forensic Science and International Genetics*, 13, 1-2. doi: 10.1016/j.fsigen.2014.06.013.
- Kahneman, D. 2011. *Thinking Fast and Slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux
- Κουκούδης, Αστέριος. 2000α. *Η Θεσσαλονίκη και η Βλάχοι*. (Μελέτες για τους Βλάχους – 1). Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Κουκούδης, Αστέριος. 2000β. *Οι Μητροπόλεις και η Διασπορά των Βλάχων*. (Μελέτες για τους Βλάχους – 2) Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Κουκούδης, Αστέριος. 2000γ. *Οι Ολύμπιοι Βλάχοι και τα Βλαχομογλενά*. (Μελέτες για τους Βλάχους – 3) Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Κουκούδης, Αστέριος. 2000δ. *Οι Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβανιτόβλαχοι της Κεντρικής Μακεδονίας*. (Μελέτες για τους Βλάχους – 4) Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Kristiansen, A., Frei, I., Johannsen, K. et al. 2017. Re-theorising mobility and the formation of culture and language among the Corded Ware Culture in Europe. *Antiquity*, doi.org/10.15184/aqy.2017.17
- Mielnik-Sikorska, M., Daca, P., Malyarchuk, B. et al. 2013. The History of Slavs inferred from complete mitochondrial genome sequences. *PLOS*, doi.org/10.1371/journal.pone.0054360
- Park, J., Schaller, M., & Van Vugt, M. (2008). Psychology of human kin recognition: Heuristic cues, erroneous inferences, and their implications. *Review of General Psychology*, 12, 3, 215–235.
- Reich, D. 2018. *Summary & Analysis of Who We Are and How We Got Here: Ancient DNA and the New Science of the Human Past*. ZIP Reads.

Rosenberg, A. 2018. *How History Gets Things Wrong: The Neuroscience of Our Addiction to Stories*. Boston: MIT Press

Sarno, S., Boattini, A., Pagani, L., et al. 2017. Ancient and recent admixture layers in Sicily and Southern Italy trace multiple migration routes along the Mediterranean. *Scientific Reports*, 7, 1984 <https://www.nature.com/articles/s41598-017-01802-4>

Sukarova – Angelovska E. & Petlichkovski, A. 2018. Genetics in Macedonia—Following the international trends. *Molecular Genetics and Genomic Medicine*, 6, 9–14. <https://doi.org/10.1002/mgg3.372>

Χατζή, Γεωργία. 2008. *Το αρχαιολογικό μουσείο Ολυμπίας*. Κοινοφελές Ίδρυμα Λάτση, Eurobank EFG.